

Muzejní čtvrtletník

Muzeum Českého ráje v Turnově

zdarma

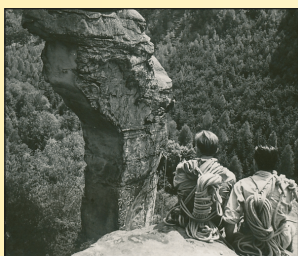
číslo 3/2020, ročník XVII.

Výtvarné miniatury

Výstava inspirovaná barokními slunečními hodinami na s. 3.

Vilém Heckel

Na s. 2 přiblížíme tragické výročí i výstavu fotografií.

Můzy Pekaře i Šimáka

Turnovští historici v zajetí můz a výstava k jubileu. Text na s. 2.

Co nás čeká a co bylo?

Přehled akcí uplynulých i plánovaných najdete na s. 8.

OPĚT OTEVŘENO!

Muzeum Českého ráje v Turnově se od 12. května pomalu vrací do původního režimu. Zatímco život v muzeu se pro většinu jeho zaměstnanců ani v době nouzového stavu nezastavil, pro návštěvníky zůstalo muzeum téměř dva měsíce uzavřeno. Nečekaně a zcela neplánovaně. Po dvou týdnech velké nejistoty se nám podařilo nové situaci přizpůsobit. Dobu, kdy byl omezen návštěvníkový provoz, využili pracovníci muzea k intenzivní práci se sbírkovým fondem, bez přestávky pokračovali práce spojené s grantovými projekty i záchranné archeologické výzkumy v terénu. V depozitářích probíhaly plánované stavební úpravy, na Dlaskově statku oprava mlatu a havarijního stavu elektroinstalace. S nadějí a vizi, že brzy otevřeme, jsme operativně řešili výstavní plán. Kromě stálých expozic v hlavní budově a expozice Horolezectví jsme pro návštěvníky nachystali několik novinek. (Pokračování na s. 5)

PRÁZDNINY V MUZEU

O prázdninách čeká v muzeu na malé i velké návštěvníky každý týden nabitý program. Na své si přijdou milovníci sportu, přírody i historie. Každé úterý na vás čeká *Den s mineralogem*, následují *Lezecké čtvrtky* a vždy v sobotu se na Dlaskově statku můžete zúčastnit dílen *Jak se šilo na statku*. Více informací v extra příloze muzejního čtvrtletníku.

VÝSTAVA SKLENĚNÝCH NEGATIVŮ

Výstava s názvem *Historie zachycená na skle – Skleněné negativy v muzejních sbírkách* je výsledkem několikaletého projektu *Brána do světa sbírek*, na kterém spolupracuje Muzeum Českého ráje v Turnově s Muzeem keramiky v polském Boleslawci. Na české straně bylo cílem zdigitalizovat soubor více než 12 000 skleněných negativů z přelomu 19. a 20. století, které jsou prací několika turnovských fotografů – profesionálů, ale také dvou zapálených amatérů. Největší část z nich tvoří soubory nadšeného fotografa MUDr. Jiřího Šolce a fototeliéru V. J. Linhart. Profesionály doplňují práce Jana Šimona a jeho dcery Marty, provdané Solovjové. V jejich podání se návštěvník může těšit na obrázky starého Turnova

a Českého ráje, dále mu bude představena ateliérová fotografie nebo důležité okamžiky z dějin našeho regionu. Pětici turnovských fotografů doplní další lékař – MUDr. Jan Zeman, který představovaný fotografický soubor zpestří snímky z první světové války, v jejichž zákopecích strávil několik dlouhých let.

Cílem je představit také fototechniku, kterou byly nebo mohly být vystavované fotografie pořizovány.

V rámci digitalizačních prací byl zpracován i soubor skleněných negativů z Městského muzea v Železném Brodě a z Muzea a Pojizerské galerie v Semilech. Také tato část bude na výstavě prezentována, stejně jako část věnující se fotografickým sbírkám Boleslaveckého muzea.

Projekt je spolufinancován Evropskou unií z Evropského fondu pro regionální rozvoj v rámci Programu spolupráce INTERREG Česká republika – Polsko 2014–2020.

Výstava „Historie zachycená na skle“ proběhne ve výstavním sále od 16. července do 30. srpna 2020.

David Marek

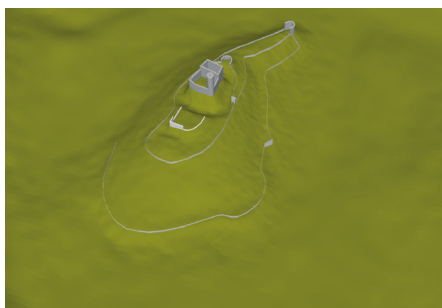
PŘEDSTAVA O PODOBĚ HRADU V KOŠŤÁLOVĚ

Hrad v obci Košťálov stál na dnes opomíjeném návrší nedaleko koupaliště, které částečně obíhá železniční trať Pardubice – Liberec. První písemná zmínka se vztahuje k roku 1374, kdy byl v majetku Zdeňka z Valdštejna. Vystavěn však byl pravděpodobně již v druhé polovině 13. století. Po smrti Zdeňka, asi v roce 1388, připadla část majetku vdově Kateřině, hrad se však dostal do královského držení. Roku 1407 jej vlastní Petr Kštica ze Sloupna a posledním známým majitelem byl Zdeněk ze Sloupna v letech 1433–1454. Poté byl nejspíše opuštěn a v roce 1514 je uváděn jako pustý.

V areálu hradu nebyl nikdy prováděn archeologický výzkum, který by nepochybně pomohl přesnější rekonstrukci jeho původní podoby. Z toho důvodu se zde pokusím pouze na základě provedené terénní prospekce uvést představu o jeho podobě a komunikačním schématu.

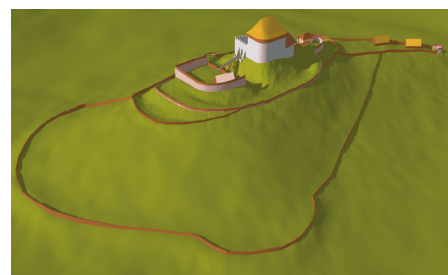
Hrad byl vystavěn na protáhlém návrší orientovaným ve směru severovýchod – jihozápad, tehdy patrně zcela mimo vesnickou zástavbu. Návrší je od západu a jihu obklopeno mokřinami a tůňmi, které jej oddělují od mohutných kopců Pavlenka a Chocholka. Mezi návršími protéká Želešský potok, který tvořil přiroze-

nou obranu hradu na východě. Severní stranu chránila niva říčky Olešky. V době výstavby se tedy jednalo z obranného hlediska o velmi výhodnou polohu. Dalo by se namítnout snad jen to, že několik poloh návrší Pavlenka značně převyšuje hradní návrší, v době výstavby však okolní návrší zřejmě nepředstavovala riziko z hlediska dostřelu tehdejších obléhacích zbraní. Ohrožení pro hrad v případě obležení představovaly asi až palné zbraně v 15. století.

Při jeho budování byl terén návrší výrazně upraven vykopáním hlubokých příkopů, které vydělovaly nejvyšší místo. To bylo využito pro výstavbu pískovcového jádra s hradbami a věžovitým palácem se zaobleným jihovýchodním rohem. Severní část jádra sloužila nejspíše jako drobné nádvoří. Do jádra se vstupovalo od jihu přes dřevěný most z terénní plošiny, která byla zřejmě využita jako lehce opevněné předhradí. Jádro s předhradím byly obklopeny zřejmě lehkým opevněním v podobě zpevněného náspu a tzv. polským plotem. Z průběhu vnějšího opevnění vystupovala na západě od jádra bašta vystavěná na vrcholu terénního kuželu hlušiny vytěžené při hloubení příkopu. Severně od jádra je příkopem vydělená terénní plošina, na níž stálo malé baštovité

předhradí, a která je navíc z vnější strany lemována příkopem a dalším zemním náspem. Odtud severovýchodním směrem postupně klesá terénní jazyk, na jehož závěru mohla stát další bašta, dnes však v terénu téměř nezatelná. V jednotlivých částech mimo hradní jádro stály zjevně nadzemní hospodářské budovy a objekty nezbytné pro fungování hradu. Po několika z nich se dochovaly terénní prohlubně a nevelké plošiny. Z důvodu výskytu značného počtu mnohdy i mohutných vývrátů stromů však nemůžeme všechny automaticky považovat za jejich pozůstatky.

Otázkou nadále zůstává vedení přístupové cesty. Do jádra se zřejmě vstupovalo přes most z předhradí, odkud však vedla přístupová cesta sem? Domnívám se, že existují dvě možnosti. První počítá se zaniklou komunikací, která se mohla stáčet v prostoru dnešní louky a v průběhu novověku byla zcela rozorána. Druhou možností je využití náspu východně od jádra a baštovité severní plošiny, před níž se cesta stáčela a vedla sem od jihovýchodu. Ať už cesta vedla podle jedné, nebo druhé varianty, hrad disponoval důmyslně řešeným přístupem tak, aby se maximálně využilo obranného potenciálu terénní dispozice.

Roman Sirovátka

NEHISTORICKÁ VÝSTAVA K NAROZENÍ ZNÁMÝCH ČESKÝCH HISTORIKŮ

V letošním roce uplyne 150 let od narození dvou významných českých historiků a turnovských rodáků – Josefa Pekaře a Josefa Vítězslava Šimáka. Jejich osobnosti si připomeneme z ne-tradičního úhlu. Části veřejnosti může být známo, že Josef Vítězslav Šimák psal básně, ale už méně se ví, že Josef Pekař byl fotografem. A právě tyto dva jejich koníčky přiblíží naše výstava v Kamenářském domě Josef Pekař měl fotografii rád, sám však nebýval rád předmětem zájmu fotografů. Líbilo se mu stát na druhé straně fotoaparátu a množství obrázků, které po sobě zanechal, to jen dokládá. Především v předválečných letech byl Pekař horlivým amatérským fotografem a fotoaparát mívál při svých výletech často u sebe. Josefa Vítězslava Šimáka zajaly jiné múzy. Jeho působení se často připomíná v souvislosti s turnovským divadlem. Díky své introvertní a přemýšlivé povaze se také od mládí věnoval poezii. Psal verše epické i lyrické,

z nichž některé dnes sice zavání už nemoder-ním patosem, ale mnohým dalším nechybí vtíp, úderná síla či romantická poetičnost. V některých básních věnovaných české historii se už v raném mládí promítají Šimákovy hluboké historické znalosti. Historické oddělení Muzea Českého ráje v Turnově chystá na začátek školního roku výstavu s názvem *JOSEF PEKAŘ A JOSEF VÍTEZSLAV ŠIMÁK V ZAJETÍ MŮZ - Nehistorická výstava k výročí narození známých historiků*. Tato výstava, původně plánovaná na jaro letošního roku, bude ke shlédnutí v Kamenářském domě od 10. září do 1. listopadu 2020.

Výstava vznikla s podporou města Turnov a je součástí oslav narození Josefa Pekaře, spolu s otevřením Pekařovy stezky a odhalení Pekařova pomníku na Malém Rohozci, které se koná 26. září 2020.

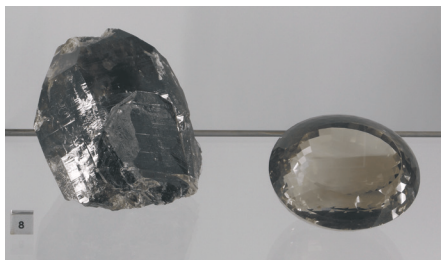
David Marek

EXPOZICE MINERALOGIE ZNOVU OTEVŘENA

Ve stínu pandemických událostí z předchozích měsíců zůstalo tak trochu bez slávy otevření nově zrekonstruované expozice mineralogie, jejíž rekonstrukce byla zahájena v říjnu loňského roku a dokončena byla letos na jaře. Během několika měsíců došlo k rekonstrukci vitrín, osvětlení a informačního systému, ale především k instalaci velké části exponátů, které byly vyměněny za nové kvalitnější a estetičtější vzorky. Vzhledem k netradičnímu pojetí prostoru, který má simulovat starý důl na drahé kameny, nebyla nová rekonstrukce nic jednoduchého a samozřejmě se objevovaly problémy jeden za druhým, ale výsledek stojí za to.

Grafická podoba informačního systému ve vitrínách i mimo ně vznikla ve spolupráci s architektem Ondřejem Pleštilem a především externí grafičkou a výtvarnicí Martou

Havlíčkovou i dalšími grafiky. Díky naší aktivitě v období před pandemií se navíc podařilo získat hodnotné vzorky drahých a systémových kamenů z celého světa, které budou naistalovány v červenci a ještě zvýší atraktivitu již tak zajímavé sbírky minerálů z celého světa. Při návštěvě Turnova, resp. muzea jistě nevynechte expozici geologie a mineralogie, i když to nemusí být váš šálek čaje, určitě stojí třeba jen za nakouknutí. Budeme se těšit vaší návštěvu.

Jan Bubal

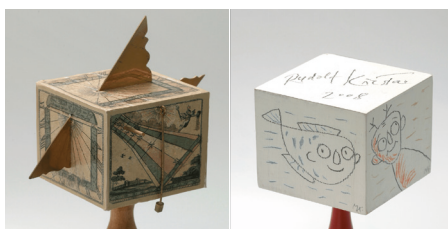
NOVÝ HOROLEZECKÝ PROGRAM PRO VEŘEJNOST

Připravili jsme nový doprovodný program pro expozici horolezectví, který nabízíme předem objednaným skupinám. Na úvodu skupinu seznámíme s orientací ve skalách a manipulací se sedacím úvazem, následovat bude stylová komentovaná prohlídka expozice přizpůsobena věku návštěvníků. V poslední části nás čeká uzlování (smyčka nebo bambulák), ze kterého si každý návštěvník odnese,

co si sám vyrobí. Program se uskuteční pouze pro předem objednané skupiny 5–20 osob, potrvá 90–120 minut a jeho cena je stanovena na 50,- Kč za osobu. Primárně je určen pro děti (6–13 let), ale lze jej uzpůsobit jakékoliv věkové skupině. Objednávejte se na emailové adrese matousova@muzeum-turnov.cz nejméně 5 dní předem. Budu se těšit!

Iveta Matoušová

MINIATURY V KAMENÁŘI

Období prázdnin přinese do Kamenářského domu unikátní výstavu výtvarně zpracovaných dřevěných kostek zapsanou v České knize rekordů. Soukromá sbírka čítající na devadesát kusů krychlových výtvarných objektů zaujme nejen pestrostí, ale i osobním příběhem svého vzniku. Shodou šťastných náhod získal asi před 40 lety pan doktor Jaroslav Adam přenosné sluneční hodiny z období baroka. Kuriozitu ve tvaru kostky velké 6 x 6 x 6 cm opravil a doplnil o dřevěný stojánek.

Nadšení z předmětu a jeho opravy přerostlo v ideu vytvořit nápaditý upomínkový předmět, který se ovšem svého úspěchu na trhu nedočkal. Množství dřevěných polotovarů inspirovalo pana doktora Adama dál a navrhl, nejprve svému příteli malíři, a později více či méně známým osobnostem, aby kostku výtvarně pojali malbou, kresbou či

zcela výtvarně volně. První kostka od malíře F. K. Foltýna nese motiv čtyř ročních období a stejně jako díla ostatních autorů i ona byla pro Jaroslava Adama překvapením. To, jak mají s kostkou pracovat totiž vůbec neovlivňuje a naopak trpělivě, někdy celé roky, čeká na osobitý kreativní projev. Během let tak vznikla velmi svěbytná a ojedinělá sbírka, na jejímž vzniku se podílelo mnoho autorů profesionálů, řemeslníků, nadšenců i rodinných příslušníků, z nichž můžeme jmenovat: F. K. Foltýna, Vladimíra Komárka, Jana Kanyzu, Jaroslava a Jaroslava Solovjevovi, Vladimíra Preclíka, Rudolfa Křestana, Jiřího Suchého, Jiřího Urbana a mnoho dalších.

I nejmladší návštěvníci Kamenářského domu budou mít možnost zažít radost z tvorby při hravých rukodělných aktivitách, které pro ně budou připravené během trvání výstavy Výtvarných miniatur ve tvaru kostky.

Výstavu **VÝTVARNÉ MINIATURY VE TVARU KOSTKY** aneb pozoruhodná sbírka MUDr. Jaroslava Adama můžete navštívit v Kamenářském domě od 14. 7. do 30. 8. 2020 každý den kromě pondělí.

Kateřina Krausová

SVATEBNÍ OZNÁMENÍ

Pravidelní čtenáři našeho časopisu si možná vzpomenou na fotografii malého děvčátka v proutěném košíku uveřejněnou v našem časopise č. 3 v roce 2017. Roztomilá fotografie zachycuje maminku budoucí manželky Hugo Haase Bibi, která se jmenovala Marie a pocházela z významné turnovské rodiny Korseltových. V roce 1911 uzavřela Marie sňatek s ruským šlechticem a je vám asi zřejmé, že takových Turnovaček nebylo mnoho. Nedávno jsme při pořádání kolekce historických svatebních oznámení narazili shodou okolností i na to jejich. Zajímá vás, jak vypadalo svatební oznámení jednoho z nejvíce nóbl páru Turnova první poloviny 20. století? Vsadili byste si na výjimečnost a okázalost? Chyba! Prání patří k těm nejméně zdobným vůbec, tituly budoucího manžela a jeho rodiny ho zdobily zřejmě dostatečně.

„Paní Anna L. Korseltová dovoluje si tímto oznámiti sňatek své dcery slečny Marie Marguerity Korseltové s panem Michaelem z Bibikoffů, komořím Jeho Veličenstva cara ruského – prvního tajemníka ruského vyslanectví v Bělehradě. Turnov, Čechy,“ píše se na jedné straně. „Michael z Bibikoffů, podkoní Jeho veličenstva cara ruského, dovoluje si oznámiti jménem svým a své choti Warvary z Bibikoffů, rozené princezny Obolenské, sňatek svého syna pana Michaela z Bibikoffů, komořího Jeho Veličenstva cara ruského – prvního sekretáře ruského vyslanectví v Bělehradě, se slečnou Marií Margueritou Korseeltovou. Wolokonovka Voroněž, Rusko,“ píše se na straně druhé. „Sňatku jejich požehnáno bude dne 16./29. září 1911 ve Staré Iwanowce – Voroněži v Rusku“.

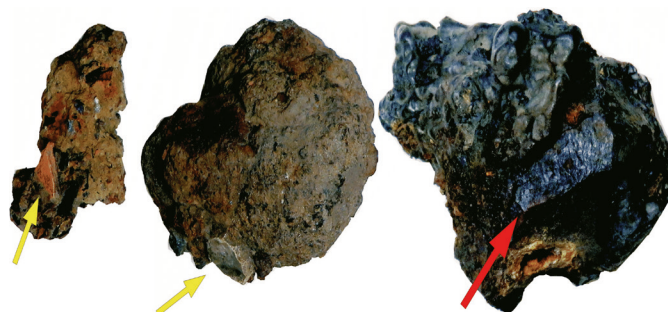
Ze sňatku se v roce 1917 narodila dcera Marie, která se v roce 1938 provdala za Hugo Haase. Manželství jejich rodičů, Marie a Michaela, nebylo šťastné. Po převratu v Rusku v roce 1917 se z Michaela, který byl nejen v carových službách, ale byl s ním spřízněn i rodem, stal vyhnanec, manželství se později rozpadlo a Michael onemocněl. Jejich dceru čekal také poměrně těžký osud, ale to už je jiná kapitola.

Alžběta Kulíšková

HAMR NEBO KOVÁRNA ZE 17. STOLETÍ V OLEŠNICI U TURNOVA

Od října do prosince roku 2019 jsme prováděli záchranný výzkum v souvislosti obnovou kabelů nízkého napětí v Olešnici u Turnova. Velmi zajímavou nálezovou situaci objevili ve výkopu mezi domy čp. 32 a čp. 8. Šlo o část domu s podezřívkou z pískovcových kamenů, který zanikl požárem. Interiér stavby byl vedle dvou vrstev zánikových vyplněn i dvěma vrstvami z funkčního období domu. Vrstva 3 obsahovala 90% železářské strusky a dřevěné uhlí. Pod ní ležící vrstvu spráše můžeme s ohledem na ztuhnutí sešlapaním interpretovat jako podlahu, do které byly ve velkém počtu zašlapané úlomky strusky. Z obou vrstev pochází soubor keramiky datovatelný do počátečních desetiletí 17. století. Železářská struska je tak jednoznačně datovaná nepřímou ale i přímo: v hmotě strusky se totiž našly zatavené zlomky raně novověké keramiky (žlutá šipka). Veškerá struska dále obsahuje dobře patrné agregáty železovic (červená šipka), které bezesporu sloužily jako surovina pro tavbu železa.

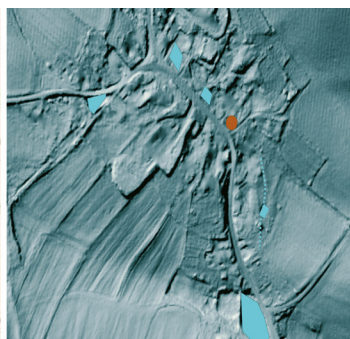
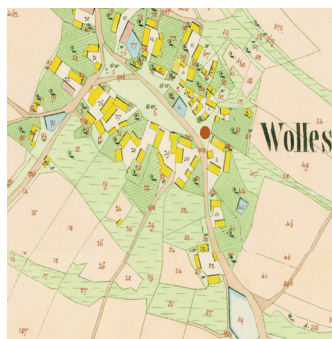

S ohledem na nalezenou strusku a její „zašlapané“ fragmenty do udusané hliněné podlahy by tak mohlo jít o kovárnu nebo dokonce hamr. Není to příliš smělá teorie, pokud se podíváme na Císařský otisk mapy stabilního katastru (č. 5450). Nalezneme zde totiž kaskádu tří umělých vodních nádrží. V kombinaci s lidarovým snímkem lze nalézt i propojení nejjihněji situované nádrže pod čp. 7 reliktem kanálu s rybníčkem na při jižním okraji Olešnice u silnice k Vyskři. O blízké existenci hamru nás nepřímou informují i písemné prameny, konkrétně Jana Hamerník z nedalekých Borčič, jehož jméno se nejenom objevuje v Urbáři svjanského panství již v roce 1589. Dalším dokladem železářské metalurgie z lokálních

železovic je pochopitelně i úpravna rudy, která byla prozkoumána při archeologickém výzkumu v nedaleké Všeni v roce 2008. Šlo o usedlost, která zanikla při požáru někdy ve 30. až 40. letech 17. století a byly zde čištěny místní železovice před dalším zpracováním. Zánik usedlosti lze spojit s konkrétními historickými událostmi let 1639 až 1642, kdy území mezi Turnovem a Kostí včetně Všeňska plenili Švédové. Z jedenácti usedlostí ve Všeni jich bylo postiženo sedm, majitelé čtyř statků zřejmě zaplatili výpalné. Například osada Mokrá dokonce zanikla celá.

Archeologický výzkum i široké spektrum environmentálních analýz potvrzuje, že v období na rozhraní pozdního středověku a raného novověku byly v Českém ráji mimo jiné využívány i místní železovice jako strategická surovina při tvorbě železa. Byly však využity jenom ty nejkvalitnější, které obsahovaly větší obsah goethitu a naopak nízkou příměs křemičitých sloučenin. Právě tyto nejkvalitnější železovice byly téměř vytěženy a lze je dnes nalézt jen výjimečně.

Jan Prostředník

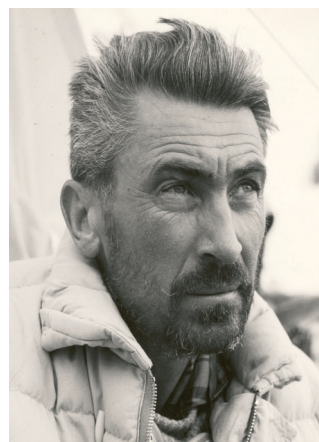

VÝSTAVA FOTOGRAFIÍ VILÉMA HECKELA

Na začátek školního roku jsme pro Vás připravili výstavu věnující se fotografu Vilému Heckelovi (1918–1970). Jedná se o retrospektivní výstavu, kterou pro Západočeské muzeum v Plzni připravila Markéta Formanová ve spolupráci s rodinou Viléma Heckela k výročí sta let od jeho narození (*1918). Návštěvníku zde budou představeny jednotlivé části tvorby tohoto výjimečného fotografa v kontextu jeho životní cesty, která skončila tragicky v roce 1970 při expedici na horu Huascarán,

od které letošního května uběhlo padesát let. Svými fotografiemi Vilém Heckel přiblížil vzdálené vrcholy a zapomenuté kouty světa širokému publiku. Budou zde však představeny i další části Heckelovy tvorby – reklamní a průmyslová fotografie či snímky představující Československo v 50. a 60. letech 20. století. Výstava bude v muzeu instalována v souvislosti se stálou expozicí horolezectví a také jako předzvěst síně Viléma Heckela, jejíž vznik připravujeme.

David Marek

JARMARK V MUZEU

ŘEMESLO MÁ ZLATÉ DNO

Malý jarmark v atriu muzea na podporu regionálních řemeslníků

18. července
15. srpna

LUMINISCE V REKONSTRUKCI

Již třetí rok je součástí stálých expozic muzea *Luminiscence – cesta světla*, expozice, která se nachází v historickém sklepení. Protože se nachází v chladu a vlhku, potřebovala již malou rekonstrukci. Vitríny byly částečně vyměněny a opatřeny proti vlhku a chladu. V celém prostoru probíhá instalace bezpečnostních prvků a schodiště bude osazeno zábradlím. Vymění se čipy u světel, které zde rychle odchází. Návštěvníci se můžou těšit na nové „svítící“ exponáty a chystáme i novou instalaci v prostoru. Celá rekonstrukce by nemohla proběhnout bez podpory firmy CRYTUR, spol. s r.o., která byla i hlavním partnerem při vzniku expozice. Její otevření je plánované na začátek července. Doufám, že nenastanou komplikace a naše „prosvětlené“ sklepení bude pro vás již brzy otevřené.

Jan Bubal

MUZEUM OTEVŘELO SVÉ BRÁNY NÁVŠTĚVNÍKŮM

Velkou proměnou prošla expozice mineralogie, a to nejenom technickým řešením, ale i novým obsahem. Odborné oddělení připravilo nové výstavy – neplánovanou a mimořádnou expozici „99 nej“, která veřejnosti představila nejzajímavější akvizice, které muzeum získalo v posledních 10 letech, výstavu *Současný evropský šperk ze sbírek Muzea Českého ráje*, která nahradila plánovanou výstavu šperků účastníků letošního ročníku Mezinárodního šperkařského symposia, které se v letošním roce nemůže konat. Nová stálá expozice *Kolovrátek, stav i jehla*, věnovaná tradičním textilním technikám v oblasti Pojizeří byla nainstalována na Dlaskově statku.

Na první pohled by se zdálo, že muzeum žilo svým normálním běžným životem. Omyl. Řadu akcí jsme museli zrušit – tradiční Velikonoce na Dlaskově statku, 25. ročník Staročeských řemeslnických trhů, Mezinárodní šperkařské symposium, workshopy a dílny pro děti. Muzeu tak nechyběli jen návštěvní-

ci, ale i finance, což je ve chvíli, kdy se muzeum potýká s restriktivními opatřeními zřizovatele pro organizaci obrovský problém. Muzeum Českého ráje je příspěvkovou organizací. Na rozdíl od jiných krajských muzeí je jednou třetinou celkových nákladů závislé na vlastních příjmech. Příspěvek zřizovatele tak pokrývá muzeu každý rok průměrně pouze 75% celkových nákladů. Tak je to pro naše muzeum dlouhodobě nastaveno. Až do loňského roku to pro naše muzeum nebyl zásadní problém. V době nouzového stavu nás ale dohnala naše vlastní schopnost vytvářet vlastní příjmy (z realizací výstav pro jiné organizace, z pronájmů, z reklamy, z výzkumné činnosti, i ze vstupného, protože muzeum má dlouhodobě nejvyšší návštěvnost z muzeí, zřizovaných kraji – v loňském roce to bylo téměř 65 tisíc návštěvníků, ad.). V současné době však tuto možnost nemáme. A jiné dostupné zdroje na ufinancování vzniklé ztráty zatím dostupné nejsou, a možná, že ani nebudou.

Žádné z opatření vlády na paměťové instituce zřizované kraji, městy či obcemi nemyslí. A to přesto, že muzea nejsou dnes jen institucemi, které poskytují informace, vzdělání a kulturní zážitky. Jsou to instituce, které se ze zákona starají o obrovský díl národního kulturního dědictví, o historické doklady a památky nevypočitatelné hodnoty. Takže v muzeu se paradoxně zastavuje život teď, po možnosti znovu otevřít. Denně počítáme, škrťáme, snažíme se optimalizovat veškeré činnosti, přemýšlíme, jak si pomoci v době, kdy se naše společnost ještě nevrátila k normálnímu způsobu života. Sčítáme velké propady příjmů, jednáme se zřizovatelem o tom, jak naši situaci řešit, abychom zajistili především úkoly a práce, které nám nařizuje Zákon o ochraně sbírek. Není to jednoduché a nebude ani v dalších letech. To, co se v naší společnosti děje skutečně není normální, a i když o tom hovoříme – někteří nahlas, ti méně odvážní si alespoň myslí své, moc nám to nepomáhá.

Apelujeme proto na návštěvníky – choďte do muzeí, choďte do galerií a na koncerty, pomozte kultuře, ať toto období přežije. My v Turnově jsme na vás nachystaní. Připravujeme na léto a podzim další výstavy a hlavně letní programy, cíleně pro rodiny s dětmi a tuzemské návštěvníky. Každé úterý bude probíhat oblíbený Den s mineralogem, každý čtvrtek Horolezecký den pro malé návštěvníky. Na Dlaskově statku se bude každou sobotu předvádět – tkaní, paličkování, předení ad., každou neděli tam budou hrát loutkáři. Všechny expozice i nové výstavy budou přístupné denně kromě pondělí od 9 do 17 hodin. Těšíme se na vás!

Vladimíra Jakouběová

ŠPERKY A ŠPERKAŘI V MUZEU

Stálou expozici šperků a dočasnou výstavu *Současný evropský šperk* rozšířily výstavy dvou jubilatů a významných představitelů současného českého šperku, Reného Hory (60) a Karla Votipky (55). Obě výstavy měly být původně součástí programu 26. mezinárodního symposia, jež jsme museli odložit na další rok. René Hora ukazuje v expozici *Moc X* průřez šperkařskou tvorbou, v níž se vydělují tři okruhy – volné, sochařsky citěné brože a prsteny z mnohobarevné acetátcelulózy, kterou známe z módních brýlových obrouček, série plochých broží a závěsů s výraznou černou siluetou a konečně čtvercových broží, v nichž Hora vynalézavě varíruje rysy lidské tváře. K nim patří soubor broží seřazených do hravého kaleidoskopu, který září svěžími barvami podsvícených okénkových emailů. Velké nástěnné smalty s geometrickými a biomorfními kompozicemi, instalované na stěnách a jednoduché uspořádání vitrin

dávají této výstavě obdivuhodnou jednotu a harmonii. O čtyři podlaží níže, v klenuté podzemní klenotnici rozmístil své šperky a objekty Karel Votipka. Ten zaujímá výjimečné postavení svou všestranností a hlubokým zájmem o drahé kameny, které sám sbírá, brousí a konečně i zasazuje do robustních, výrazně plastických kreačí. Bavi jej také objevovat výtvarné kvality netradičních hornin a minerálů, ale v turnovské výstavě se sto čtyřiceti originálními kousky převažují nefrity, acháty a perly. I laik docení virtuózně vybroušené milimetr silné, někdy

i do oblouku vybroušené nefritové plátky, z nichž sestavuje své brože jako miniaturní architekturu. Jiným zase padnou do oka výrazné náhrdelníky a brože zdobené pestrou, neopakovatelnou kresbou domácích i exotických achátů. Rozhodně nemůžeme pominout sérii broží modelovaných z plastického stříbra, v nichž jsou zasazeny obří perly nepravidelných tvarů, které zlatníci označují jako barokní. Po koronavirovém půstu tak návštěvníky a hlavně návštěvnice turnovského muzea čekají skutečné šperkařské hody.

Miroslav Cogan

OPĚT PEČEME

V září se uskutečnil již pátá dílna s Ivou Válkovou a Vladimírou Jakouběovou, která se kvůli uzavření muzea nemohl konat v dubnu. Bude věnovaná tradiční přípravě pečeni chleba a dalších produktů z chlebového těsta – rozpeků, bochánek a placek, které se pekly v Pojizeří. Účastníci této příjemné společenské akce se zároveň dozví, jak důležité měl chléb místo v tradiční lidové stravě a jakou úlohu sehrával v běžném či svátečním životě tradiční vesnické společenosti. Povíme si i něco o tom, v jakých souvislostech se o chlebu hovoří v tradiční lidové slovesnosti – v pohádkách, pověrách, příslovích ad. a o symbolickém významu chleba v souvislosti s konáním některých výročních obřadů. Zároveň však účastníci workshopu dostanou zcela praktické informace o nevhodnějších surovinách pro pečení chleba, o tom v čem a jak těsto na chleba zadělat, i způsobech pečeni pečiva z chlebového těsta - v peci, v troubě či v ohni.

Vladimíra Jakouběová

ROZHOVOR S... KATEŘINOU KRAUSOVOU

Katka Krausová nastoupila v září 2019 do muzea jako lektorka v Kamenářském domě. Náplní její práce je vymýšlení a realizace dětských výtvarných dílen a doprovodných vzdělávacích programů k výstavám. Katka je člověk s nepřeberným množstvím nápadů, který neustále hledá vlastní originální cestu za řemeslem a výtvarným projevem.

Káto, vezmeme to od konce a zeptám se tě, kde bereš inspiraci ke své tvorbě jako řemeslník i jako lektor u nás v muzeu. A jak ke své práci přistupuješ?

Hele, to já nevím, kde beru inspiraci. Ta prostě přichází sama od sebe. Nemám moc ráda mainstream. Vždy chci jít svojí vlastní cestou. Mám ráda, když věci dávají smysl a nejsou prvoplánové. Neskromně můžu říct, že problém s kreativitou nemám. Mně to tam tak naskakuje samo. Když přemýšlím nad výstavou a jejím tématem,

chci propojit animační program a zamýšlený výrobek. Chci, aby děti dostaly ucelený balík informací, které se doplňují. Aby informace, které se dozvědí, byly potvrzené zážitkem z výroby. Tím se mnohem lépe nabyté zkušenosti fixují.

Zmínila jsi, že tvoříš ze skla. Jsi tedy sklářka? Čemu ses věnovala před tím, než jsi přišla k nám do muzea?

Od svých 14 let jsem se neustále věnovala něčemu, co se

týkalo skla. Vystudovala jsem Střední umělecko-průmyslovou školu sklářskou v Železném Brodě, obor vinutých perli a výroby skleněných figurek. Poté jsem pokračovala v Praze na Umprumu v Ateliéru skla u prof. Vladimíra Kopeckého. No, a do Brodu jsem se vrátila hned po škole, protože mi tehdejší ředitelka Zdena Laštovičková nabídla místo. Šla jsem z promoce z Rudolfiny s kytkami a ona na mě venku čekala a nabídla mi, abych začala učit jako vedoucí oboru hutního tvarování skla. Tady jsem vydržela 9 let díky entuziasmu a skvělé partě kolegů. Následně jsem se začala věnovat navrhování a výrobě bižuterie pro Preciosu. A po mateřské jsem se na „sklandu“, vrátila jako vyučující oboru bižuterie. Tu jsem následně vyučovala i na bižuterní škole v Jablonci.

Vím, že se výrobě bižuterie stále věnuješ. Co tě k ní táhne?

Spousta lidí říká, že bižuterie je šperk. Já to tak necítím. Mě zajímá bižuterie ve své okrajovosti, kýčovosti. Baví mě, že je to v podstatě cetka, ale přitom se může jednat o naprosto nádhernou věc. Hledám proto neustále možnosti, jak dát bižuterii zajímavost a hodnotu.

Pověz mi, jak ses dostala k nám do muzea?

S řadou muzejníků se znám ze šperkařských symposií nebo různých výstav a exkurzí. Jsem s místním prostředím spřízněná. Často jsme navíc jezdili do Turnova na řemeslné trhy. Proto mně

přišlo, že pro mě pozice lektorky v Kamenáři dává smysl. Líbily se mi akce, které muzeum pořádá a chtěla jsem být jejich součástí. Vytvářet to, co sama mám jako konzument akcí ráda.

A jaké jsou tvé dojmy z práce v muzeu?

Je to velká změna a je mi tu příjemně. A jsem strašně ráda tady za Míšu Novotnou. Baví mě naše spolupráce. Už bych to skoro ani nečekala, že si takhle s někým v dospělosti sednu. Můžeme se na sebe navzájem spolehnout.

Je muzejní pedagogika hodně odlišná od té středoškolské?

Šla jsem do výběrového řízení, i když práci s malými dětmi jsem neměla tak osahanou. Ale po zkušenosti ze středních škol, kde má člověk za děti a jejich vzdělávání každodenní zodpovědnost, je to určitá úleva. Mě to učení nikdy nepřestalo bavit. Na střední je velkej tlak, jak vedeš děti od prváku do čtvrtáku a hlídáš jim maturitu. Neustále je tlačíš, trávíš s nimi obrovské množství času a práci si nosíš domů. Moje současná práce je náročná na přípravu a realizaci, ale nemusím si nosit domů starosti o jednotlivé žáky a jejich prospěch.

A poslední obligátní otázka na konec: Kde vidíš muzeum za 10 let? ?

To nikdo neví... Třeba na Měsíci. Z pohledu mineralogie by to tam mohlo být dost zajímavý.

Michaela Havelková

DRINGS

poradenství * software * hardware

Výpočetní technika – kousek od muzea!

- Počítače, příslušenství, digi-fotoaparáty, audiotechnika to vše můžete zakoupit ve Skálově ulici 6 otevřeno ve všední dny 13.30 – 17.30 hodin
- Objednávat můžete i v pohodlí domova nebo kanceláře využijte e-shop na stránkách www.drings.cz!

Aleš Bartoš

tel.603 315 295
www.abzlatnictvi.cz
zakázková výroba šperků
Antonína Dvořáka 321 Turnov

ZE SBÍREK MUZEA – PODMALBA NA SKLE, SV. ANNA SAMOTŘETÍ

V roce 2010 získalo muzeum do své sbírky darem podmalbu na skle, exponát cenný nejen s ohledem na svoji historickou hodnotu, ale zároveň exponát se zajímavým osudem.

„Obraz ten jest rodinná památka po pradědech“, tak je uvedeno na zadní dřevěné desce obrazu. Podmalba na skle, doplněná rustikální dekorací ze skleněných kamenů a tvrdého papíru se poprvé objevuje v 18. století v rodině Anny Kotnaurové, majitelky statku v Peluňku u Zbraslavi. Po její smrti obraz získala její dcera Marie, která se provdala v roce 1796 za Jana Řezníčka, rolníka v Dobřichovicích u Berouna, následně její dcera Ludmila, provdaná v roce 1850 za sládku svjanského pivovaru, otce akad. mal. Jana Prouška, malíře a národopisného dokumentátora, jednoho ze zakladatelů turnovského muzea.

Janu Prouskovi rodiče na jeho přání obraz darovali, v době, kdy se vedle malování věnoval budování sbírky lidového umění a dalších pamětihodností v souvislosti

s připravovanými národopisnými výstavami. Obraz se tak dostal do domu „U Českého granátu“, ve kterém Proušek žil a kde chtěl

vybudovat velkou národopisnou expozici. Se svými idealistickými představami poněkud předešel dobu, ve které nenalezl pochopení

a nedočkal se uznání, jež mu náleželo. Na sklonku svého života se potýkal s velkými finančními problémy a exekucemi. Aby předešel tomu, že se obraz svatě Anny dostane do cizích rukou, vrátil obraz v roce 1903 spřízněné rodině Karla Řezníčka, majitele pivovaru na Hrubé Skále. O více jak sto let později pak potomci této rodiny rodinnou památku darovali do sbírky turnovského muzea, kde se stal plnohodnotnou součástí národopisné sbírky, jejíž základ vybudoval na sklonku 19. století právě malíř Jan Proušek.

Podmalba zobrazující sv. Annu, matku Panny Marie, se objevila na výstavě s názvem „99 nej“, která byla k shlédnutí od 19. května do 6. června 2020. v Kamenářském domě. Návštěvníci zde mohli shlédnout nejzajímavější akvizice za posledních 10 let. Jednalo se o nákupy a dary od turnovských občanů i příznivců ze vzdálenějších regionů. Na přípravě výstavy se podílela všechna odborná muzejní oddělení.

Vladimíra Jakoubčová

STALO SE PŘED STO LETY V TURNOVĚ A OKOLÍ

Před sto lety, dne 22. července, dorazil do Turnova prapor ruských legionářů. Pluk vyjel 23. května z Vladivostoku, 6. června dorazil na lodi Ixion do Kanady. V Quebecu se po třech týdnech opět nalodil, 20. července dorazil do Hamburku a pak k nám, kde na ně na vlakovém nádraží čekaly snad všechny turnovské korporace, zástupci města, rodiče a příbuzní příjíždějících legionářů, hudba atd. Domy lemující cestu do kasáren byly všechny ozdobeny prapory, na některých místech stály slavobrány. Následující týden se legionáři po téměř dvou letech od skončení války vraceli domů. * Místní periodikum Pojizerské listy se před sto lety zamýšlelo nad názvem zařízení nacházejícím se u vlakové zastávky dnes známé jako Turnov – město. Označení podniku (čp. 467) V Ráji nebo také U Ráje prý asociuje návštěvníkům města přírodní krásy spojené s naším

krajem. Při jeho návštěvě však každý zjistí, že vše je jinak. Domácí ví, že smysl názvu jiný, a tak by prý bylo záhodno, kdyby byl podnik přejmenován. * Ve městě jsou přítomny neustálé nářky na zvyšování cen. Způsobem obrany by mohlo být americké „hnutí overallové“. Jednalo se o stávkou kupujících, šlo o to kupovat jen skutečně nezbytné potřeby. Toto hnutí směřovalo především proti drahotě v oděvním průmyslu. Americký „overallový oblek“ byl modrou pracovní halenou. * Jako protipól tomu bylo konstatováno, že nabývají stále více na oblíbenosti taneční zábavy. Lidé se ptali, zda se tančilo z radosti nebo ze zoufalství nad neutešenými poměry a zda se bude v zimě, při nedostatku uhlí a tepla, tančit ještě více, aby se člověk ohřál. * Dne 15. srpna 1920 oslavil padesáté narozeniny turnovský rodák profesor J. V. Šimák, který se již na jaře téhož roku

stal čestným občanem města. * Už poněkolkáté se veřejnost v Turnově vrací k absenci parních či vanových lázní v jinak turisticky oblíbeném městě. Poslední zařízení tohoto druhu, které založil v roce 1894 pan Kalousek za velkým mostem přes Jizeru, ukončilo svůj provoz v roce 1915. K této skutečnosti bylo podotýkáno, že ani naše dámy často neví, jak teplé lázně podporují krásu, čistí pleť a léčí i pocuchané nervy. * V září roku 1920 se v tisku objevila zpráva o tom, že slečna Milada Pařízková, dcera Viléma Pařízka,

turnovského obchodníka s drahokamy, byla jmenována osobní sekretářkou pana prezidenta ČSR. Mluvila plyně francouzsky, anglicky, vlámsky a německy. * V září roku 1920 se objevily stížnosti na turnovského drnomistra (pohodný, ras), který když chytil psa, třeba i s náhubkem, ihned zaběhnutému zvířeti uřízl hlavu. Je nutné dodat, že byl postrachem především „na pohled pěkných a chutných psů“.

David Marek

„Dobrovolné noční hlídky v Turnově. Následkem častých krádeží v Turnově usnesla se městská rada doporučení dobrovolnému sboru hasičskému, aby členstvo střídavě konalo noční hlídky, které by byly honorovány. Občanstvo z Nádražního předměstí zajisté že se připojí a podá žádost, aby rovněž hlídky v jeho obvodu konány byly.“
Hlasy Pojizerské, 26. září 1920

VÝSTAVY A AKCE V ČERVENCI, SRPNU A ZÁŘÍ

PLÁNOVANÉ VÝSTAVY:

Výtvarné miniatury ve tvaru kostky - Pozoruhodná sbírka MUDr. Josefa Adama. 14. 7. – 30. 8. 2020.

Historie zachycená na skle - Skleněné negativy v muzejních sbírkách. 16. 7. – 30. 8. 2020.

Vilém Heckel - retrospektivní výstava. 10. 9. – 1. 11. 2020.

Josef Pekař a Josef Vítězslav Šimák v zajetí múz – Nehistorická výstava k výročí narození známých historiků. 10. 9. – 15. 11. 2020.

DLASKŮV STATEK:

Kolovrátek, stav i jehla – Expozice věnovaná pojizerskému textilu. **Jak se šilo na staku** - Sobotní řemeslné dílny. 11. 7. – 22. 8. 2020.

Dny lidové architektury 2020

Ukázka lidových řemesel a malý jarmark. 25. 7. - 26. 7. 2020

Posvícení na Dlaskově statku

Vystoupení folklorních souborů, prohlídky a dílničky. 28. 9. 2020.

PLÁNOVANÉ AKCE:

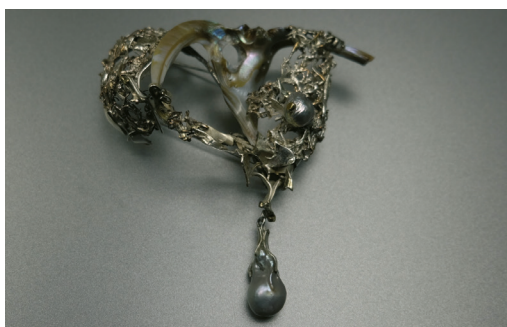
Den s mineralogem – Úterky pro malé zvidavce. 7. 7. - 25. 8. 2020

Horolezecké čtvrtky – Prázdninové čtvrtky plné sportovních zážitků pro lezce, lezkyně i lezčata. 9. 7. - 27. 8. 2020

Řemeslo má zlaté dno – Malý jarmark v atriu na podporu regionálních řemeslníků. 18. 7. 2020 a 15. 8. 2020

Pečení v muzeu – Dílna tradiční přípravy chleba. Září 2020.

FOTOOHLÉDNUTÍ ZA MINULÝM ČTVRTLETÍM

Druhé čtvrtletí roku 2020 se neslo v nejisté atmosféře a Muzeum Českého ráje bylo delší dobu uzavřené. Po jeho otevření se ale vše pomalu ale jistě vrátilo do starých kolejí. Muzejníci využili uzavření instituce k přípravě mimořádné výstavy „99 nej“, kde se objevily nejzajímavější akvizice muzea za posledních 10 let. Tuto výstavu připomínají první dvě fotografie. Na třetí fotografii jsou zachyceni účastníci populárních geologických exkurzí, které pořádal mineralog Jan Bubal. Následující fotografie připomíná jednu ze tří realizovaných výstav věnovaných šperku – výstavu šperkaře a brusiče drahých kamenů Karla Votipky. Poslední tři fotografie byly pořízeny na Dlaskově statku: U instalace expozice „Kolovrátek, stav i jehla“, při experimentálním setí lnu, a na tradičním Řezbářském sympoziu.

NAVŠTIVTE V MUZEU, CO SE DÁ

MUZEJNÍ PRODEJNA

Šperky, drahé kameny, sklo, bižuterie, regionální speciality, sladkosti, knihy, mapy.

ZLATNICTVÍ V KAMENÁŘI

Autorské šperky, zakázková výroba, snubní prsteny, drahokamy, ukázky řemesla.

DLASKŮV STATEK

Narodní kulturní památka, skvost lidové architektury, expozice věnovaná textilu v Pojizeří.

Muzejní čtvrtletník vydává Muzeum Českého ráje v Turnově. Povolení MK ČR – E 15658. ISSN: 1801-4054. Odpovědná redaktorka: Bc. Michaela Havelková. Grafická úprava, sazba: Michaela Havelková. Tisk: Tiskárna UNIPRESS, s.r.o. Svobodova 1431, Turnov, tel. 481 319 411. Uzávěrka tohoto čísla byla 17. června 2020. Muzejní čtvrtletník je k dostání zdarma na pokladně muzea a v informačních centrech a muzeích v okolí Turnova. Emailem zasláným na adresu havelkova@muzeum-turnov.cz si můžete objednat zaslání Čtvrtletníku emailovou poštou. Na vydání přispívá Město Turnov. Děkujeme.

OTEVÍRACÍ DOBA V MUZEU a KAMENÁŘSKÉM DOMĚ: Úterý až neděle od 9.00 do 17.00 hodin.

NA DLASKOVĚ STATKU: Úterý až neděle od 9.00 do 17.00 hodin, od září do 16.00 hodin.

Změna programu může nastat – pro aktuální informace vždy sledujte webové stránky muzea! Těšíme se na Vaši návštěvu!